

П'ятий музичний фестиваль

RATIO

22 червня успішно завершив свою роботу V музичний фестиваль "Стравинський та Україна", організатором якого традиційно виступили обласне управління культури і туризму та обласна філармонія. Україну представили фольклорні колективи Волинської області, камерний оркестр Волинської обласної філармонії "Кантатиле" (кер. – засл. діяч мист. України Т. Рівець) та архієрейський хор Свято-Троїцького собору м. Луцька "Оранта" (кер. – засл. діяч мист. України В. Мойсіюк), симфонічний оркестр Львівської обласної філармонії

(дир. А. Торибаєв), львів'яни Н. Дитюк (вокал), О. Шутко (скрипка), заслужений артист України Й. Ермич (фортепіано), а також камерний оркестр Івано-Франківської обласної філармонії "Harmonia Nobilis". Зарубіжжя – камерний оркестр Брестської філармонії (Білорусь, кер. О. Мартиненко), дуєт із Польщі у складі Я. Каліновського (віолончель) і М. Шлезера (фортепіано), вокалістка Я. Маньковська (Росія), кінорежисер Тоні Палмер (Англія), автор фільму про Ігоря Стравинського "Якось на кордоні...".

Склад учасників фестивалю викликає двоякі думки. Цього року прийняли і порівняли з минулим він набув виразно західноукраїнського колориту. Як разове явище – в цьому немає нічого поганого. Крім деяко мідро тривожного передчуття загрози для міжнародного, про який час від часу все таки пригадують статусу фестивалю Нікому я думаю, не хотілося б щоб разовий прецедент перетворився у тенденцію (хоча всі розуміють безпосередню залежність даного питання від фінансування). З іншого боку, цьогорічна ситуація має і свої безсумнівні позитиви. Волинці не зваяжили ні на що достойно справилися з фестивалем. Практично самотужки відпрацювали за всю Україну і це дуже добре. Це означає, що вона більше ніж інші володіє потенціалом для проведення фестивалю такого рівня. Але, як не сумно визнати, проте, на мою думку, і надалі варто розраховувати лише на себе. А підтвердженням того, що Волинь здатна робити якісний фестиваль дійсно міжнародного рівня, стає власне "Стравинський та Україна" 2008.

Без рівної іронічності Стравинського не йснує. Намагання виконувати твори композитора у серйозно-академічній манері неодмінно обертається зворотнім ефектом – звучить не музика, яка живе і розвивається, звучать куски, фрагменти, exercise щось схоже на чипку з листа. Виникає враження, що виконавець "боїться" цієї мелодії. Зрозуміло, що виконавцю в основному на класико-романтичній традиції артисту не просто переступити поріг сучасності. Надто довго в Союзі кнувало табу на Стравинського. За цей час виростало не одне покоління тих, для кого така музика є чужою і незрозумілою. Саме тому вимога виконання Стравинського у луцько-

но творам сучасних українських композиторів – В. Сильвестрова, М. Скорика, Г. Гаврилиць, О. Станковича, В. Рунчака, В. Маніка, Б. Фрола, О. Опанасюка в Тиможинського Аджі по-нське, сучасна українська музика є дуже складовою. Це саме те, чим українцям варто особливо опікуватися, якщо ми не хочемо і надалі служити всім лише "органічною базою" для іншоциональних культур. До

нських композиторів ми повинні знати і шанувати, хоча б нарівні зі Стравинським, якщо не більше. А найголовніше те, що сучасна українська музика наголошує і дуже і дуже важливо! Її варто слухати виваючи пролагувати. Якщо до речі, мені доводилося чути що наприклад симфонія (1) індійського австрійського композитора межі XIX-XX ст. Г. Малера (зауважить не Моцарта!) венеці знають на вулиці що залюбки і півують їх мелодії вдома, на вулицях і т.д. Скажуть мені хто злучан може наспівати хоч одну мелодію з хоревих (1) творів Тиможинського (і не маю на увазі учасників "Оранти"), а хто знає щось із Скорика чи Станковича? Це не докір і непатриотичності. Це показник нашого музично-культурного рівня, який варто підвищувати і підвищувати і

Оптимальною, як видається є модель проведення концертів по одному в день протягом тижня. Але чому переважна більшість заходів цього року були влаштовані в "Проміт"? На мою думку, слухач тільки виграє би, наприклад, від того, коли б "Оранта" співала в театрі ляльок або ж в костелі св. ап. Петра і Павла? Ну доволі, що 17 червня в день закінчення

з двох блоків народної академічної музики. Хочеться, щоб така практика була продовжена. Дуже добре, що фестиваль мав хорини о лущького веду того (А. Рок), що було особливо відчутно порівняно з ведучими з Івано Франківська та Бреста.

Стоїть овно концертних програм. Прекрасно, що в кожному заході фестивалю як завжди звучали твори Ігоря Стравінського – Концертні танці, Дамбартон Окс, Два л'єси, Російський танець, Piano Rag music і ін. Як? Це значно складніше питання. Здається тільки й Єрмію вдалося справитися з поставленим завданням. Його виконання "Piano Rag music" було грайливим, імпульсивним "рванним" (rag з англ. – рваний) власне таким яким можна уявити собі Стравінського, який "трається" джазовими ритмами і звучаннями. Інші інтерпретації (за винятком хорових творів, написаних для виконання в церкві) були як на мене, надто заакадемізовані.

Не можна грати Стравінського, як Гайдна чи Мендельсона, про що ми вже намагалися говорити коментуючи фестиваль минулого року (Див. Волинська газета Кур'єр 7 муз. – 2007 – черв.). Усі неостилізації Стравінського передбачають до теперішнього іронічне світіння, гру штрихами динамікою, темпом. Інакше вони перетворюються у бліді

му фестивалі є дуже актуальною. Це не тільки виховання слухача, це виховання виконавця. Тому мисл. С. Єфіменка, адже саме він є головним опікуном творів Стравінського на фестивалі, набуває дійсно всеукраїнського і навіть міжнародного значення.

Дуже приємно, що в концертних програмах цього річного фестивалю належне місце було відведе

речі, наскільки я зрозуміла, до честі Волинського телебачення, ним було здійснено повний запис усіх творів Стравінського, що прозвучали на фестивалі. Чудесно! Але як же з роботами українських композиторів? Бо, по перше, фестиваль таки мислився як "Стравінський та Україна" а отже, хоча б задля коректності було б варто дотримати заголовку в назві опозиційність. По друге, своїх украї

дин симфонічний, три камерні і хор, камерні виконавці – вокалісти та інструменталісти. Що таке виконавець? Це професіоналізм, реалізований на рівнях, що виконується і як виконується. Тут немає нічого виладкового – починаючи від художнього смаку артиста, його індивідуального, нерідко інтуїтивного вибору твору, який йому імпонує, до виконавської техніки: строю, темпів, штрихів, особливості звуку та інтерпретаційної концепції (якщо така є). Наявність останньої повністю залежить від такого і дотепер не розкритого феномену, як особистість.

Які відкриття зробив у цьому плані фестиваль 2008 року? Львівський симфонічний оркестр підтвердив минулорічне враження загалом хорошого професійного рівня. Колектив досить вдало справився із симфонією Ф. Шуберта, але як і минулого року виявився безпорадним із музикою Ігоря Стравінського, на

цей раз – доволі складними "Концертними танцями", які, як відомо, передбачають і музично сценічне втілення. Був запропонований текст з нею музика, окремі кавалки, а не художні цілі.

Брестський камерний оркестр, виступаючи з двома диригентами, показав, як і можна було передбачити, два обличчя таке собі грубуваті три вальне виконання творів А. Арєнського і Р. Пека у

"Стравінський та Україна"

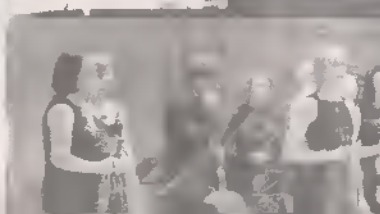
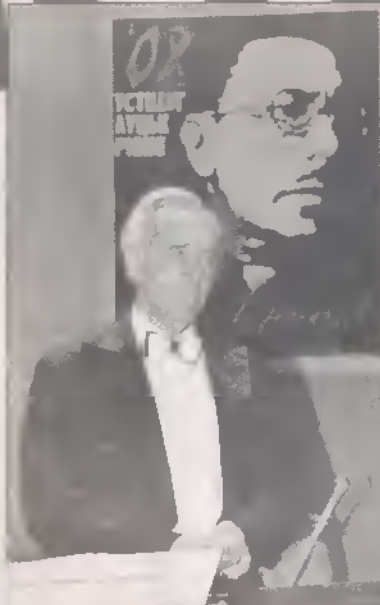
ЕМОЦІО

першому відділенні, і натомість досить не погано зроблені твори, особливо "З часів Гольдбергера" Е. Гріга у другому.

Дуже нерівним, як на мене, виявився концерт Івано-Франківського камерного оркестру. Поряд із чудесними інтерпретаціями В. Сильвестрова, Є. Станковича, Е. Раутаваара, В. Маника, М. Скорика, в концерт чомусь потрапили зовсім низькопробні твори О. Сеніка і по своєму гарні, але абсолютно невідповідні концепції фестивалю твори А. Піццоллі та Р. Паулса. Через очевидні драматургічні прорахунки гострі змушені були слухати дві доволі масштабні сюїти підрид (Раутаваара та Маника), хоча самі твори були цікавими. В результаті таких прорахунків усього концерт урешті-решт перетворився у дуже розпінуту і строкату сюїту.

Натомість неологано цього року, художній цілісно, прозвучав камерний оркестр Волинської філармонії "Квінтале", незважаючи на те, що концерт проходив на відкритому повітрі (в Устилузі), в умовах негоди, яка наближалася. Але був тут і злагоджений ансамбль і якісний звук і стильова відповідність.

Камерні виконавці фестивалю дуже різні. Високий академізм польської школи продемонстрував інструментальний дует Я. Каліновського та М. Шлезера. Як завжди, невинуватою оцінювати ексцентрики не бракувало у виступі О. Шутка. Пісня Параші у виконанні І. Дитак особливо гість перегляду фільму (я якому, до речі, всі виконання Стравінського були неперевершеними), сприймалася як фарс на Стравінського. Але всі ці загалом невеликі недоречності з лийкою були компенсовані тим слухачам, які прийшли у в'язницю на концерт Й. Ерміна, що став і художньою, і драматургічною вершиною цьогоорчного фестивалю. Тут вдало поєдналися все – вишуканий репертуар височенної виконавської майстерності, оригінальність інтерпретації, виконавська свобода, глибина проникнення в художній образ, неможлива у вираженні словами гармонія виконавського гайо і емоціо. Це той піксельний видажок, коли на сцені був не просто

ту, таких достовірних, як наприклад монографія М. Друскана або ж, якщо вже не зважати на російські джерела, хоча б з монографії відомого польського музикознавця А. Яжебської, врешті решт з "Хроніки", "Діалогів" чи "Музичної поезиї" самого Стравінського. Стравінський був ким загалом – близким насмішником, бешкетником, ексцентриком, прагматиком, інтелектуалом, але ніколи не "іконичним академістом", тим більше з виразно англійським акцентом, яким він постає у фільмі Голлоуна у Стравінському – його непередбачуваність. Вона – джерело його недоскопости і невловимості. Стравінський завжди грав проти правил, навіть якщо позорно підкорявся правилам. Саме з таких позицій, на мою думку, міг би бути написаний психологічно достовірний портрет мит

т творці фестивалю мають відповідати ному "Стравінський та Україна" інкеіе тридаюче цікава і актуальна ідея буде втрачати вибирати є з чого. Зрозуміло, що можна грати і зарубіжну музику і музику до цього часу, але остання має бути у чіткій прив'язаності до Стравінського-неокласика. Так під знаком неї, наприклад, цього року постіли символічно непогано, або зваріши А. Аренського. Чи це у Стравінський? При чому тут Україна? Обличчя будь якого фестивалю визначальне – творчий директор людини, яка розуміє жанри, має незаперечний авторитет і має виставити за собою надати акції почерку стилю, відповідності та Україні, на відміну від інших фестивалів, має одразу кілька дуже достойних. Треба віддати належне Василеві Ворону, якому фестиваль народився, живе, росте, шастіся, завдяки якому цього року ми отримали можливість познайомитися із вражаючим артом – фільмом "Якось на кордоні". Немає негадати і про Сергія Ерміненка, який з такою завидним ентузіазмом виборює в музичній сфері право для України стояти в одному ряду з Ігорем Стравінським. Робота оргкомітету цього року як здається, виявила ще одного із найцікавіших заходів фестивалю 2008 – концерт "Анти" і Й. Ерміна.

Але фестиваль – це не тільки лідери. Фестиваль – це система, в якій дуже багато компонентів працюють у півній взаємодії. І один із них

дючи дихання. Деякі тихі однозвучення заворожували навіть більше ніж карколомні пасажні гро на Музикою дихали перерви між творами. Енергетика була потрясаючою. Артист працював скромно просто, без спатажу. Протягом двогодинного (!) сольного концерту не прозвучало жодного (!) випадкового звуку. 2 га соната В Сильвестрова, диптих О Опанасюка, п'єса Б Фроляк і Привіт М К " В Рунчака "Заплющені очі 2" Т Такеміцу, і "Три погляди на немовля Ісуса" О Мессіана, а на завершення – преміра соната А Гінастери. Одним словом – "без коментарів".

Окремо варто сказати і про концерт "Оранти" Він, поза сумнівом належить до найбільш вдалих сторінок фестивалю. І справа не в тому, що "Оранти" дуже достойно виконала великий блок творів В Тиможинського і не в тому, що, великою мірою, завдяки творчій співпраці з В Тиможинським (особливо в плані інтерпретації творів власне В Тиможинського) колектив набув неповторного творчого обличчя. На мою думку роботи М Скорика, Г Гаврилець, які я, наприклад, уперше чула у виконанні "Оранти", а також "Кулайло" і особливо "Кривий танець" В Тиможинського переконливо заявили утвердження нової виконавської манери колективу. Міцно зліплена хоча й з крупних брил (майже архітектурна) форма насичено контрастна темброва палітра напружено експресивна логіка інтуїтування сприймалися як ознаки високої художньо-виконавської зрілості довершеного володіння специфікою драматичного стилю.

Брендом фестивалю "Стравінський та Україна" – 2008, поза сумнівом, став документальний фільм Т Палмера про композитора "Якось на кордоні". Я не можу не повторити вже сказане про твори Стравінського, які прозвучали у фільмі, всі сценічні постановки були просто неперевершеними. Це був Стравінський у всій природності і органічності своєї музики. Це був найвищий клас. З іншого боку, перед тими глядачами, для яких фільм виявився не першим знайомством із маестро, постали деякі запитання. Не можна звичайно не брати до уваги той факт, що режисером Т Палмеру пощастило значно більше, ніж всім іншим присутнім у залі. Він знав Стравінського особисто. Але, як на мене, авторський відбиток у амплуа головного героя фільму виявився таким сильним, що навіть у дечому знівельовав самого Стравінського. Ось декілька зауваг такого плану:

Як відомо з різноманітних джерел, у першу чер

ця в даному фільмі композитор – один із великих олімпійців, канонізований очевидцями і режисером, і, на жаль, втиснений ними у вузькі рамки цієї вибраності. Зрозуміло відзнятий Стравінський – людина похилого віку. Це наклало відбиток на створений портрет. Але можливо на "неправильність" Стравінського, можна було хоч якимось чином натякнути – контекстом коментарем, особливостями кінотійомки, монтажу кадрів тощо.

"Стравінський і Україна" утвердився як цікавий, із власним обличчям фестиваль сучасної музики. Він є і буде. Наступним кроком, до речі, і не тільки на мою думку, має бути боротьба за найвищу якість виконавців і програм. Адже будьмо відверті: не зовсім органічно сприймаються в контексті елітного фестивалю сучасної музики твори класичні, романтичні, а тим більше естрадні, популярні. Мабуть, треба із більшим застереженням ставитися до такої неперебірливості та мішанини

їка. Мені дуже приємно, наприклад, що "Стравінський та Україна" – 2008 за рівнем виконання концертів значно випередив "Київфест" – 2007, деякі дуже хороші концерти проходили в напівпорожніх залах. Приємно, що кожен захід, як на мене, широко обговорюється. Причому думки, що мені доводилося нерідко бути полярно протилежними, і з іншим, і є показником дійсної зацікавленості. Такими ж небайдужими, хоча, напевно, і суб'єктивними бачаться мені мої власні висловлення в цьому нарисі. Не здивуюся, якщо вони розійдуться з офіційною точкою зору, більше не претендую на істину в останній інстанції.

Ольга КОМ
кандидат мистецтвознавства,
член Національної спілки композиторів України